Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetcommissies 1883-1983
1950 Commissie-Van Schaik, notulen, subcommissie 4 gw, 1950-12-29

STAATSCOMMISSIE
HERZIENING GRONDWET

SUBCOMMISSIE IV

Verslag van het verhandelde in de 1le vergadering van Subcommissie IV, gehouden op Vrijdagmorgen 29-12-50 in het Ministerie van Binnenlandse Zaken

- -

A a n w e z i g: Minister J.R.H. van Schaik, voorzitter
en de leden:
Prof.Dr. L.J.M. Beel,
Prof.Dr. A.M. Donner,
Jhr.Mr.M.v.d.Goes van Naters,
Prof.Mr. J.P. Hooykaas,
Prof.Dr. W.J.A. Kernkamp,
Prof.Mr. A.N. Molenaar,
Mej.Mr. H.J.D. Revers,
Dr. J. Schouten,
Mr. W.C.L.v.d. Grinten, tevens secretaris,
Mej.Mr. H.S. Bok en
Jhr.Mr. A.J.M. van Nispen tot Pannerden, adjunct-secretarissen.

De notulen van de vorige vergadering zullen voor de volgende vergadering worden rondgezonden.

Vermelding politieke partijen in de Grondwet

1. De Voorzitter stelt aan de orde de nota van de Commissie van Drie, welke commissie met betrekking tot de politieke partijen heeft voorgesteld een bepaling op te nemen van deze inhoud: "De wet kan regels stellen omtrent politieke partijen, in het belang van een zuivere politieke wilsvorming". De toevoeging (in het belang van een zuivere politieke wilsvorming) is opgenomen om de wetgever een beperking op te leggen en de rechter een richtsnoer te geven. Hiertegen rijzen verschillende bezwaren; zo is de inhoud van het begrip "zuivere" politieke wilsvorming onzeker en afhankelijk van persoonlijk inzicht. Het zou te betreuren zijn, indien de rechter aldus op het gebied der subjectiviteit zou worden gebracht. Bovendien laat deze vermelding een positieve beïnvloeding van de wilsvorming toe. Mr. v.d.Goes v. Naters stelt nog voor te lezen "in het belang ener democratische rechtsorde". De Voorzitter merkt evenwel op, dat de bedoeling van een regeling van het partijwezen niet zo zeer mag zijn een bepaalde wijze van wilsvorming aan de politieke partijen op te dringen, maar dat het er om gaat excessen te bestrijden. Prof. Beel stelt tenslotte voor Subcommissie II in overweging te geven in verband met het tweede lid van art. 84 GW een bepaling op te nemen "De wet kan (mede) regels stellen omtrent politieke partijen". Door deze plaatsing wordt tevens een zekere begrenzing aan de bepaling gegeven en kunnen de bestreden slotwoorden vervallen. Met algemene stemmen wordt dit voorstel aanvaard.

Voorziening sociale noden

2. De Commissie van Drie stelt voor de volgende bepaling over voorziening in sociale noden in de Grondwet op te nemen:

Huygens ING, Grondwetcommissies 1883-1983
1950 Commissie-Van Schaik, notulen, subcommissie 4 gw, 1950-12-29
NL-HaNA, BiZa/Wetgeving, 2.04.62, inv.nr. 121
http://resolver.huygensing.nl/grondwetcommissies/onderzoeksgids/
NL-HaNA, BiZa/Wetgeving, 2.04.62, inv.nr. 121

Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetscommissies 1883-1983
1950 Commissie-Van Schaik, notulen, subcommissie 4 gw, 1950-12-29

Voorziening in sociale noden is een onderwerp van aanhoudende zorg der Overheid.

Indien op enig terrein naast openbare ook bijzondere instellingen werkzaam zijn, wordt zorg gedragen, dat de werkzaamheden van aan redelijke eisen van deugdelijkheid beantwoordende bijzondere instellingen tot haar recht komen.

Uit de openbare kas worden zo nodig bijdragen verleend aan de bijzondere instellingen, die naast openbare instellingen werkzaam zijn. De vrijheid der bijzondere instellingen in de keuze van de middelen en de inrichting der verzorging wordt hierbij geëerbiedigd.

Aan de bijzondere instellingen wordt gelijke bescherming verleend.

Mr. Van der Goes van Naters zegt waardering te hebben voor de wijze waarop het artikel is geformuleerd, maar te betwijfelen of het wel in de grondwet thuis hoort. Hij behoudt zich zijn eindoordeel voor. Prof. Beel en Prof. Donner merken hiertegenover op, dat als men voor opneming van sociale grondrechten is, men toch moeilijk tegen een soortgelijke bepaling als nu in overweging is, gekeerd kan zijn, enkel op grond van de stelling, dat deze niet in de grondwet thuis zou horen.

Met betrekking tot het eerste lid wordt naar voren gebracht, dat "sociale noden" geen strak omlijnde inhoud heeft. Overwogen wordt hiervoor te lezen "sociale behoeften" of "sociale voorzieningen". Bezwaar wordt er evenwel tegen gemaakt om b.v. door een uitdrukking als sociale voorzieningen het terrein zo ruim te stellen. Mr. Van der Grinten merkt op, dat het hier om een beginselverklaring gaat, welke toelaat, dat neventerreinen onvermeld blijven, maar waarvoor een analoge toepassing voor de hand ligt. Prof. Kernkamp wijst er op, dat "noden" ook aanpassing aan wisselende omstandigheden mogelijk maakt. Prof. Beel wil in de redactie tot uitdrukking laten komen, dat het maatschappelijk leven zelf eerst de noden moet trachten te lenigen en dat daarna de Overheid bij kan springen. Zijn voorstel om te lezen "de bevordering van de sociale voorzieningen vormt een onderwerp van aanhoudende zorg van de Overheid" wordt verworpen, nadat er op gewezen is, dat "bevordering" te zeer er op wijst, dat de Overheid een primaire taak heeft en dat het begrip "sociale voorzieningen" te ruim is. Nadat Mr. Van der Grinten er op heeft gewezen, dat in de bestaande tekst voor sociale noden, het lidwoordje de is weggelaten, verklaart de vergadering zich met het eerste lid, zoals dat door de Commissie van Drie is ontworpen, accoord.

Ook het tweede lid wordt ongewijzigd aangenomen, nadat Mej. Revers verklaard heeft, dat zij in plaats van de woorden "tot haar recht komt" geen betere heeft kunnen vinden.

Met betrekking tot het derde lid wordt uitvoerig van gedachten gewisseld over de vraag of de eerste zin niet het gevaar oproept, dat men er in gaat lezen, dat bijzondere instellingen, die niet naast openbare instellingen werkzaam zijn, geen subsidie uit de openbare kas kunnen krijgen. Prof. Hooykaas stelt in dit verband voor de woorden "die naast openbare instellingen werkzaam zijn" te schrappen en de eerste en tweede zin van deze alinea aaneen te voegen. Dit voorstel werd verworpen, omdat de ver-

NL-HaNA, BiZa/Wetgeving, 2.04.62, inv.nr. 121

Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetcommissies 1883-1983
1950 Commissie-Van Schaik, notulen, subcommissie 4 gw, 1950-12-29

gadering cachet wilde geven aan de bijzondere instellingen naast openbare werkzaam. Ook het voorstel van Mr. Van der Goes om de subsidiëring aan het "tot haar recht komt" te halen vond geen steun. Op voorstel van Prof. Kernkamp en Prof. Donner wordt besloten de eerste zin aldus te wijzigen:

> "Uit de openbare kas worden zonodig bijdragen "verleend aan bijzondere instellingen, met name "aan dezulke die naast openbare instellingen "werkzaam zijn. De vrijheid der bijzondere in-"stellingen in de keuze van de middelen en de in-"richting der verzorging worden hierbij geëer-"biedigd".

Het voorstel van Mej. Revers om in de tweede zin het woordje "hierbij" te schrappen wordt niet aangenomen, omdat uit de waarborg voor de bijzondere instellingen, naast openbare werkzaam, toch moeilijk de conclusie getrokken kan worden, dat de Overheid bij de andere bijzondere instellingen wel het recht zou hebben de vrijheid dier instellingen aan te tasten.

Tegen het vierde lid bestaan gen bezwaren.

Art. 4 GW

3. Overeenkomstig het voorstel van de Commissie van Drie wordt besloten in het tweede lid van art. 4 de woorden "vreemde Mogendheden" te schrappen, omdat ermede rekening moet worden gehouden, dat in de toekomst ook gecontracteerd kan worden met internationale publiekrechtelijke organisaties.

Hoofdstuk XIII. Over wijzigingen van de GW

4. De Voorzitter stelt vervolgens aan de orde het ontwerp-rapport van het Secretariaat over het XIIIe hoofdstuk ("Van de veranderingen"). De artikelen 203 t/m 207, zoals deze in vorige vergaderingen werden ontworpen, worden ongewijzigd gelaten.

Naar aanleiding van art. 205 merkt de Voorzitter nog op, dat niet de autoriteit van afkondiging wordt vermeld. Prof. Beel zegt, dat nu de Koning de wijze van afkondiging regelt Hij daarmede ook de afkondiging zelf in handen heeft en bovendien geldt dat alle wetten door de Koning worden afgekondigd.

Naar aanleiding van art. 206a wijst de Voorzitter er op, dat tussen de Subcommissies II en IV verschil van mening bestaat over de grootte van de gekwalificeerde meerderheid. Subcommissie IV acht twee derden van het aantal uitgebrachte stemmen voldoende, maar Subcommissie II zou bepaald willen zien twee derden van het aantal leden. Besloten wordt de beslissing aan de plenaire vergadering over te laten.

Vervolgens wordt de toelichting besproken. Behoudens enige kleine wijzigingen, welke in de nieuwe tekst zullen worden aangebracht, wordt besloten, dat ook indien een minderheid bij de beslissing van een Subcommissie aanwezig is, niettemin in het rapport zelf zal worden vermeld, dat de Subcommissie tot een bepaalde conclusie kwam; in een begeleidend schrijven kan de plenaire vergadering worden medegedeeld - gelijk Subcommissie V reeds deed - dat de voorstellen van de Subcommissie niet steeds door alle leden werden ondersteund.

Prof. Donner wees er op, dat de praktijk van de Grondwet van Weimar met betrekking tot de - grondwet - wijzigende wetten niet alleen door de machtsoverdracht aan Hitler, maar ook in andere gevallen onbevredigend is geweest. De desbetreffende passage zal dus algemener gesteld

- 4 -

NL-HaNA, BiZa/Wetgeving, 2.04.62, inv.nr. 121

Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Grondwetscommissies 1883-1983
1950 Commissie-Van Schaik, notulen, subcommissie 4 gw, 1950-12-29

moeten worden.

Naar aanleiding van de zin: "Veranderingen in de grondwet moeten slechts aangebracht kunnen worden wanneer deze gesteund worden door een belangrijke meerderheid van ons volk" merkt de Voorzitter op, dat hieruit niet volgt, dat deze belangrijke meerderheid steeds in elk van de beide Kamers aanwezig behoort te zijn. Men kan zich ook voorstellen, dat deze meerderheid moet blijken, nadat de stemmen zijn samengesteld of nadat in verenigde vergadering in tweede lezing is gestemd. In dit verband merkt Prof. Donner op, dat behandeling van de tweede lezing in verenigde vergadering het karakterverschil tussen Eerste en Tweede Kamer zou verwateren en dat verenigde vergaderingen tot heden slechts voor persoonkeuze zijn voorgeschreven. Prof. Hooykaas wijst er nog op, dat ook het spoedeisende karakter, dat de besluiten, welke thans in verenigde vergadering genomen moeten worden, kenmerkt, in casu niet aanwezig is. Op voorstel van de Voorzitter wordt besloten in de Subcommissie deze discussie niet voort te zetten.

Art. 189 Vrijstelling krijgsdienst

5. Prof. Donner is het opgevallen, dat Subcommissie IV bij de menselijke rechten niet art. 189 over vrijstelling van krijgsdienst heeft besproken. Het Ministerie van Oorlog stelt zich op het standpunt, dat de geldende Grondwet niet toestaat onderscheid te maken in gewapende en ongewapende krijgsdienst, zodat de gewetensbezwaren in het algemeen onderzocht worden. In feite zijn de gewetensbezwaren in de regel gericht tegen gewapende krijgsdienst. Spreker zou daarom willen voorstellen in art. 189 alleen van gewapende krijgsdienst te spreken. Dit voorstel gaat naar de mening van Prof. Hooykaas te ver. Hij zou voor willen stellen enkel het lidwoordje de voor krijgsdienst te schrappen. Hiermede kan Prof. Donner zich aanvankelijk verenigen. Besloten wordt aan Subcommissie III ter verdere behandeling dit punt door te geven.

Tenslotte wordt besloten dat Subcommissie IV op 29 Januari 1951 des avonds kwart voor acht in het Ministerie van Binnenlandse Zaken wederom bijeen zal komen.

2 Januari 1951.
vN/9

NL-HaNA, BiZa/Wetgeving, 2.04.62, inv.nr. 121